

Тернопіль : Вид-во ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2008. 235 с.

10. <https://classroom.google.com/c/NDawNjM1NTUxMTkx>

REFERENCES

1. Bezborodova, L. A. (1983). *Dyryzhyrovanye* [Conducting]. M. : Prosveshchenye. 154 s.
2. Bolharskyi, A. H. (2004). *Muzychna kultura v estetychnii pidhotovtsi maibutnoho vchytelia muzyky* [Musical culture in the aesthetic training of future music teachers]. Naukovyi chasopys Natsionalnoho pedahohichnoho universytetu imeni M. P. Drahomanova. Teoriia ta metodyka mystetskoï osvity. Vyp. 1(6). S. 7-14.
3. Kostenko, L. V. (1998). *Pedahohichni umovy orhanizatsii navchalno-piznavalnoi diialnosti maibutnikh uchyteliv muzyky* [Pedagogical conditions for the organization of educational and cognitive activities of future music teachers]: avtoref. dys... kand. ped. nauk. 13.00.04 / Kyivskiy un-t im. T. Shevchenka. 19 s.
4. Markhlevskiy, A. Ts. (1986). *Praktychni porady v khorovomu klasi* [Practical advice in the choir class]. K. : Muzychna Ukraina. 96 s.
5. Testov, V. A. (2012). *Ynfarmatsyonnoe obshchestvo: perekhod k novoi paradyhme obrazovaniya* [Information society: transition to a new paradigm of education]. Pedahohyka. №4. S. 21-30.
6. Shevchenko, I. L., Brodskiy, H. L. (2016). *Psykhohichni osoblyvosti osobystosti maibutnikh dyryhentiv* [Psychological features of the personality of future conductors]. Naukovi zapysky. Seriya "Pedahohichni nauky". Vyp. 143. S. 98-101.
7. Shevchenko, I. L. (2013). *Metodyka vykladannia dyryhuvannia* [Methods of teaching conducting]. Navchalno-metodychni posibnyk dlia studentiv mystetskykh fakultetiv vyshchykh pedahohichnykh navchalnykh zakladiv. Kirovohrad: RVV KDPU imeni Volodymyra Vynnychenka. 120 s.

8. Shevchenko, I. L. (2020). *Metodychni rekomendatsii shchodo vykonannia kursovykh robot z dyryhuvannia (dlia studentiv mystetskoï fakultetu)* [Methodical recommendations for conducting course work on conducting (for students of the Faculty of Arts)]. Kropyvnytskyi. 76 s.

9. *Shliakhy modernizatsii vyshchoi osvity v konteksti yevrointehratsii: materialy rehionalnoho naukovo-praktychnoho seminaru* (2008) [Ways of modernization of higher education in the context of European integration: materials of the regional scientific-practical seminar] / za zah. red. H. V. Tereshchuka. Ternopil : Vyd-vo TNPU im. V. Hnatiuka. 235 s.

10. <https://classroom.google.com/c/NDawNjM1NTUxMTkx>

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

ШЕВЧЕНКО Інга Леонідівна – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри мистецької освіти Центральноукраїнського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка.

Наукові інтереси: особливості професійної підготовки студентів факультетів мистецтв педагогічних закладів вищої освіти у рамках сучасної гуманітарно-культурологічної парадигми.

INFORMATION ABOUT THE AUTHOR

SHEVCHENKO Inha Leonidivna – Ph.D., associate professor of the Chair of Art Education of Volodymyr Vynnychenko Central Ukrainian State Teacher Training University.

Circle of scientific interests: features of professional training of students of art faculties of pedagogical universities in the framework of the current humanitarian and cultural paradigm.

Стаття надійшла до редакції 11.05.2022 р.

УДК 378.147.091.33-027.22:78

DOI: 10.36550/2415-7988-2022-1-204-284-288

ШЕВЦОВА Олена Борисівна –

кандидат педагогічних наук, доцент,

доцент кафедри мистецької освіти

Центральноукраїнського державного педагогічного

університету імені Володимира Винниченка

ORCID:<https://orcid.org/0000-0002-6836-0657>

e-mail: egorbenko95@gmail.com

МУЗИЧНО-ВИКОНАВСЬКА ІНТЕРПРЕТАЦІЯ У СТРУКТУРІ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНЬОГО ВИКЛАДАЧА МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА

Постановка та обґрунтування актуальності проблеми. На сучасному етапі в організації мистецької освіти одним із пріоритетних є компетентнісний підхід, який передбачає вміння майбутнього викладача музичного мистецтва розв'язувати проблеми професійного характеру. Особливістю освітнього компетентнісного підходу стає здатність майбутнього фахівця самому

формувати свої знання, реалізовувати їх у різних видах практичної діяльності.

Як системна, інтегративна якість, професійна компетентність майбутнього викладача музичного мистецтва передбачає здатність усвідомлювати музичне мистецтво як явище суспільного життя, засвоювати основні його закономірності, інтелектуально-емоційно пізнавати, розуміти й оволодівати жанрово-стильовими засобами втілення художньо-

образного змісту музичного твору у виконавській діяльності, залучати до прекрасного світу мистецтва учнів, володіти різнобарвною палітрою здатності до художнього пізнання, роздумів, почуттів, оцінки.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Професійну компетентність вчені визначають як необхідний компонент професіоналізму педагога, який має знання з педагогіки та психології, методики викладання предмета, фахові знання, рівень розвитку професійної самосвідомості, індивідуально-типові особливості та професійно значущі особистісні якості [4]; вміє використати у своїй професійній діяльності індивідуальний стиль, забарвити її неповторним, особистісним сенсом й особистісним ставленням до вихованця, котре ґрунтується на спільності переживань, передбачає чуйність, піклування, співчуття і співпереживання [3], гармонійне поєднання загально художніх і музичних знань, психолого-педагогічного мислення, розвиненість емоційно-почуттєвої сфери [8; 9; 10]; спроможність виступити ініціатором мистецького задуму, реалізовувати його у власній творчій діяльності, бути перформативним – оригінальним і виразним у її презентації [6]; передбачає змістовність художньо-ціннісних орієнтацій, високий рівень музично-теоретичних знань, здатність до взаємодії і співтворчості.

Мета статті – розкрити сутність і значення музично-виконавської інтерпретації в структурі професійної компетентності майбутнього фахівця.

Виклад основного матеріалу дослідження. Аналіз різних наукових підходів до визначення сутності професійної компетентності майбутнього викладача музичного мистецтва дав змогу в її структурі вирізнити найбільш суттєві характеристики: досвід, професійні особистісні якості, ціннісні орієнтації; мобільність музично-теоретичних знань і практичних умінь, способів та прийомів їхньої реалізації у музично-педагогічній діяльності, здатність до розвитку та саморозвитку; уміння критично мислити, оволодівати новою інформацією, знаходити й приймати рішення, оцінювати наслідки дій, працювати в колективі, розробляти спільні творчі проекти, організувати й здійснювати педагогічну діяльність і педагогічне спілкування на достатньо високому рівні; розвиток творчої ініціативи, самостійність мислення, креативність, особистісний стиль діяльності, здатність до творчості.

У структурі професійної компетентності майбутнього викладача музичного мистецтва провідне місце надається здатності

майбутнього викладача до музично-виконавської інтерпретації.

Аналіз наукових праць педагогів-музикантів (О. Олексюк, Г. Падалка, О. Ростовський, Л. Паньків, О. Рудницька, Т. Стратан-Артишкова, О. Щолокова та ін. дозволив узагальнити, що:

- основним видом музично-виконавської діяльності у виконавських мистецтвах є художня інтерпретація;

- особистість учителя музичного мистецтва розвивається, формується й реалізується в процесі художньої інтерпретації і через художню інтерпретацію;

- художньо-інтерпретаційний процес пов'язаний з усіма формами залучення особистості до музичної діяльності: виконавство, імпровізація, процес творення, критичне судження;

- кожен з видів музично-виконавської діяльності вирізняється за предметом, способами дій;

- у кожному виді музично-виконавської діяльності на перший план - виступає той чи інший компонент узагальненої структури діяльності: ціннісно-мотиваційний, операційно-діяльнісний, контрольно-оцінювальний;

- окремі види музично-виконавської діяльності не можуть достатньою мірою забезпечити повноцінний процес формування професійної компетентності майбутнього вчителя музики, що потребує комплексного педагогічного впливу.

У виконавських мистецтвах інтерпретація – основний вид художньої діяльності. Музично-виконавська інтерпретація визначається як особлива духовно-практична діяльність, у складній інтегративній структурі якої діалектично взаємодіють інтелектуальні та емоційні реакції, співпереживання, ідентифікація й співтворчість, що відзеркалюють динаміку емоційних реакцій від безпосередньо-чуттєвих виявів до вищих емоцій художньо-естетичної насолоди [10].

Процес музично-виконавської інтерпретації містить не тільки відтворювальні, репродуктивні аспекти, а й значний потенціал виявлення творчого ставлення до твору. Виконавцю слід не лише заглибитися в авторське відчуття образу та якомога повніше передати його у власному трактуванні, а й виявити власне розуміння тексту, виявити власні почуття, передати особливості власного сприйняття того, що створив автор.

Ґрунтуючись на висновках педагогів-науковців про те, що компетентність насамперед має діяльну характеристику, котра розкриває здатність фахівця здійснювати необхідні професійні дії, успішно реалізувати набуті знання, вміння і навички в практичній діяльності, здатність до музично-виконавської

інтерпретації, визначаємо як складну інтегративну професійну якість, сформованість якої визначає і рівень сформованості професійної компетентності майбутнього фахівця.

Пов'язуючи музично-виконавську інтерпретацію із художнім сприйняттям, науковці підкреслюють, що процес художнього пізнання характеризується не тільки емоційно-чуттєвим характером, а тісно пов'язаний із аналітико-синтетичною діяльністю свідомості інтерпретатора. Внаслідок складної взаємодії емоційно-інтелектуальних процесів, асоціативно-образного мислення інтерпретатора, вміння знаходити різні зв'язки в цілісному художньому об'єкті стає можливим процес співпереживання, проникнення й «вживлення» в художній образ, інтеріоризація художнього змісту, повноцінного діалогового спілкування з автором твору [16], М. Бахтін [2], М. Каган [5].

Особливості художньої інтерпретації як діяльності зумовлюють її структуру. Констатуючи стадіальний характер інтегративного процесу музичного сприйняття, О. Рудницька, виокремлює такі його етапи [10, с. 53]:

1) перцептивний рівень сенсорної інформації, занурення в «почуттєву стихію» звуків;

2) аналіз виразно-сміслового значення музичної мови;

3) інтерпретація емоційно-образного змісту музичного твору.

Систематизуючи й узагальнюючи наукові положення в галузі філософії, психології, педагогіки, мистецтвознавства (О. Бодіна, Є. Гуренко, Н. Корихалова, О. Рудницька, П. Якобсон та ін.) щодо змісту й структури художньо-інтерпретаційного процесу, на кожному умовно виділеному етапі музично-виконавської інтерпретації можна виокремити художньо-інтерпретаційні вміння, якими має володіти майбутній фахівець і які допоможуть йому здійснити повноцінний процес реалізації художнього задуму в сценічно-образному виконанні.

На першому етапі виконавської інтерпретації, де відбувається перцептивне розрізнення музичної інформації, важливим є володіння майбутнім вчителем такими вміннями: виокремлювати засоби музичної виразності, стежити за їхніми трансформативними змінами, вміння об'єднувати в цілісність, досліджувати внутрішні зв'язки; диференціювати художні враження; правильно знаходити композиційний центр як ключову категорію змістової сутності музичного твору.

Другий етап – аналіз і розуміння сутності музичного твору – пов'язаний з переходом від перцепції музичної інформації до освоєння її виразно-сміслових значень. Тому на другому

етапі важливо формувати у майбутніх фахівців такі вміння музично-виконавської інтерпретації: аналізувати засоби музичної виразності; синтезувати, порівнювати, доповнювати конкретний музичний твір з іншими творами мистецтва; використовувати історичні, культурологічні, мистецтвознавчі знання, здійснювати інтегративні зв'язки, розуміти художньо-образний зміст музичного твору, його соціально-культурне значення.

Третій етап музично-виконавської інтерпретації, як найбільш відповідальний в діяльності виконавця-інтерпретатора, передбачає володіння майбутнім фахівцем вміннями особистісного освоєння художньої образності, здатністю до художньої емпатії і рефлексії; художньо-комунікативними вміннями; сценічно-образною культурою.

На кожному з етапів музично-виконавської інтерпретації формується досвід, накопичуються знання, поглиблюється художній тезаурус, вдосконалюються художньо-інтерпретаційні вміння, здібності, особистісні якості як складники професійної компетентності майбутнього викладача музичного мистецтва.

Результат і конкретна визначеність художнього образу залежить від суб'єктності виконавця, неповторних особливостей його характеру, музично-виконавського досвіду, тезауруса, психологічного стану [8, с.190], творчої самостійності, розвиненості асоціативної образності, сценічно-образної культури і вольових якостей.

Суб'єктність процесу відтворення музичного образу є закономірним явищем, оскільки виконавець не може абсолютно точно «розшифрувати» нотний текст, проникнути в глибинні прошарки музичного твору, духовний світ автора, його творче мислення, а отже, й адекватно відтворити художній образ, адже кожен виконавець відрізняється рівнем обсягу знань, умінь, розвитком виконавської культури, технікою, досвідом, розвитком музичних здібностей та іншими виконавськими якостями, що характеризують його як унікальну особистість і детермінують індивідуальний художньо-інтерпретаційний процес.

У художньо-інтерпретаційному процесі особлива роль належить емоційно-почуттєвій, вольовій, інтуїтивній, творчо-імпровізаційній, глибинно-підсвідомій сферам, внутрішньо-сутнісним силам, що становлять духовний потенціал особистості.

Однією з основних складових музично-виконавської інтерпретації є наявність рефлексивного механізму. Здатність до рефлексії є внутрішнім регулятором професійної поведінки майбутнього вчителя, переосмисленням ним своєї внутрішньої

сутності, самопізнанням, особистісним переконанням, новим досвідом.

Саме в художньо-творчій інтерпретаційній процесуальності фіксується активність особистісних засад, момент творчої свободи, самостійності, творчого осяяння і вивільнення, набутий загальнохудожній та музично-виконавській досвід, що спирається на рефлексію. У такий спосіб реалізується можливість його використання для особистісно-ціннісного осмислення художньо-образного змісту музичного твору, розвитку здатності до емпатії, рефлексії, творчого самовираження та самореалізації через розуміння-співпереживання-пізнання художнього образу, довколишнього світу і себе у ньому.

Узагальнюючи підходи й положення щодо внутрішнього змісту й структурних особливостей художньо-інтерпретаційного процесу, робимо висновок про те, що формування професійної компетентності зумовлюється самою сутністю та особистісними характеристиками художньо-інтерпретаційного процесу, що вимагає володіння майбутнім фахівцем здатністю здійснювати музично-виконавську інтерпретацію, володіти інтерпретаційно-комунікативною культурою, професійно особистісними якостями, що виявляються у таких художньо-інтерпретаційних вміннях:

- розуміння інтерпретатором-виконавцем (інструменталістом, вокалістом, диригентом) сутності музичного твору, здатність осмислювати та осягати його художньо-інтонаційний сенс;

- здатність до індивідуально-творчої інтерпретації музичного твору, розвиненість асоціативно-образного мислення, культури художнього сприйняття;

- володіння технікою художнього виконання як невід'ємною складовою музично-виконавської культури;

- володіння комплексом художньо-інтерпретаційних засобів музичної виразності, що загалом відзначає особистісне, індивідуально-неповторне ставлення виконавця-інтерпретатора до музичного твору;

- здатність творчо мобілізувати характерологічні вольові якості в процесі сценічно-виконавської діяльності, що акумулює в собі виконавську надійність, артистизм, експресію, силу волі; здатність емоційної реакції, демонстрації вмінь повторного емпатійно-художнього перевтілення;

- здатність до творчого самовираження у самостійній творчій діяльності: музикуванні (імпровізація), мистецтва творення (складання власних музичних творів);

- здатність до самостійної художньо-проектувальної діяльності (самостійно добирати й вивчати музичні твори, здійснювати інтеграційні зв'язки, створювати художні проекти, володіти вербальною й виконавською інтерпретацією);

- здатність до рефлексивно-оцінювальної діяльності, аналізу та самоаналізу, критичного мислення й адекватного судження.

Зазначимо, що всі вищевказані характеристики в процесі фахової підготовки трансформуються у відповідні художньо-інтерпретаційні вміння, котрі створюють складну інтегративну систему, репрезентуються надалі в практичній художньо-творчій діяльності й є ознаками сформованості музично-виконавської культури як важливого й обов'язкового структурного компоненту професійної компетентності майбутнього вчителя музичного мистецтва.

Висновки та перспективи подальших розвідок напряму. У структурі професійної компетентності майбутнього викладача музичного мистецтва здатність до музично-виконавської інтерпретації є провідним компонентом.

Грунтуючись на художньому сприйнятті, виконанні й творчості як складних взаємопов'язаних процесах, уміння здійснювати повноцінний процес художньої інтерпретації у різних її видах констатує рівень сформованості професійної компетентності, музично-виконавської культури, здатності майбутнього фахівця до самореалізації у професійній діяльності. Тому оволодіння відповідними художньо-інтерпретаційними вміннями в різновидах музично-виконавської діяльності набуває особливого сенсу й значущості в процесі формування професійної компетентності майбутніх викладачів музичного мистецтва.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ

1. Басин Е. А. Психология художественного творчества: личностный подход. М., 1985. 64 с.
2. Бахтин М. М. Эстетика словесного творчества. М., 1979. 424 с.
3. Бех І. Д. Особистість у просторі духовного розвитку : навчальний посібник. К., 2012. 256 с.
4. Зязюн І. А. Интеллектуальнотворчий розвиток особистості в умовах неперервної освіти /Неперервна професійна освіта: проблеми, пошуки, перспективи : монографія / За ред. І.А. Зязюна. К., 2000. С. 11–57.
5. Каган М. С. Внутренний диалог как закономерность художественно-творческого процесса. М., 1985. Вып. 19. С. 184–219.
6. Масол Л. М. Загальна мистецька освіта: теорія і практика. К., 2006. 432 с.
7. Олексюк О. М. Музична педагогіка : навч. посіб. К., 2006. 188 с.
8. Падалка Г. М. Педагогіка мистецтва. К., 2008. 274 с.

9. Ростовський О. Я. Педагогіка музичного сприймання : навч.-метод. посіб. К., 1997. 248 с.

10. Рудницька О. П. Сприйняття музики і педагогічна культура вчителя. К. 1992. 96 с.

REFERENCES

1. Bacin, Ye. A. (1985). *Psikhologiya khudozhestvennogo tvorchestva: lichnostnyy podkhod* [Psychology of artistic creativity: personal approach]. M., 64 s.

2. Bakhtin, M. M. (1979). *Estetika slovesnogo tvorchestva* [Aesthetics of verbal creativity]. M., 424 s.

3. Bekh, I. D. (2012). *Osobystist' u prostori dukhovnoho rozvytku : navchal'nyy posibnyk* [Personality in the space of spiritual development: a textbook]. K. 256 s.

4. Zyazyun, I. A. (2000). *Intelektual'notvorchyy rozvytok osobystosti v umovakh neperervnoyi osvity / Neperervna profesiyna osvita: problemy, poshuky, perspektivy : monohrafiya* [Intellectual development of personality in terms of continuing education / Continuing professional education: problems, searches, prospects: monograph] / Za red. I.A. Zyazyuna. K., S. 11–57.

5. Kagan, M. S. (1985). *Vnutrenniy dialog kak zakonmernost' khudozhestvenno-tvorcheskogo protsessa* [Internal dialogue as a regularity of the artistic and creative process]. M., Vyp. 19. S. 184–219.

6. Masol, L. M. (2006). *Zahal'na mystets'ka osvita: teoriya i praktyka* [General art education: theory and practice]. K., 432 s.

7. Oleksyuk, O. M. (2006). *Muzychna pedahohika : navch. posib.* [Music pedagogy: textbook. way.]. K. 188 s.

8. Padalka, H. M. (2008). *Pedahohika mystetstva [Pedagogy of art]*. K., 274 s.

9. Rostovs'kyy, O. YA. (1997). *Pedahohika muzychnoho spruyman'nyya : navch.-metod. posib.* [Pedagogy of musical perception: teaching method. way]. K., 248 s.

10. Rudnyts'ka, O. P. (1992). *Spruynyattya muzyky i pedahohichna kul'tura vchytelya* [Perception of music and pedagogical culture of the teacher]. K., 96 s.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

ШЕВЦОВА Олена Борисівна – кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри мистецької освіти Центральноукраїнського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка.

Наукові інтереси: професійна культура майбутніх учителів музичного мистецтва.

SHEVTSOVA Olena Borysivna – Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor of the Department of Art Education of the Centralukrainian Volodymyr Vynnychenko State Pedagogical University.

Circle of scientific interests: professional culture of future music teachers.

Стаття надійшла до редакції 13.05.2022 р.

УДК 378.22-057.875:371.13

DOI: 10.36550/2415-7988-2022-1-204-288-292

ЮДЕНОК Віталій Михайлович –

асистент кафедри теорії і методики фізичного виховання

Глухівського національного педагогічного

університету імені Олександра Довженка

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-5092-7523>

e-mail: yudenok_vitalii@ukr.net

**ТЕОРЕТИЧНЕ ОБҐРУНТУВАННЯ ПРОЦЕСУ ФОРМУВАННЯ
ОЦІНЮВАЛЬНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ
ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ В УМОВАХ БАКАЛАВРАТУ**

Постановка та обґрунтування актуальності проблеми. Сучасні процеси реформування освіти визначають вектори підвищення кваліфікації вчителів фізичної культури, які мають здатність і готовність сформувати безпечне комфортне освітнє середовище для розвитку здобувачів загальної середньої освіти. Компетентнісна професійна освіта зорієнтована на досягнення особистістю конкретних освітніх результатів: знань, умінь. Про сферу оцінювання навчальних досягнень здобувачів освіти закладів загальної середньої освіти у Законі України «Про повну загальну середню» освіти йдеться про те, що «кожен учень має право на справедливе, неупереджене, об'єктивне, незалежне, недискримінаційне та

доброчесне оцінювання результатів його навчання...» [5].

Вивчення досвіду підготовки майбутніх вчителів фізичної культури до здійснення оцінювальної діяльності засвідчило, що вітчизняні бакалаврські освітні програми передбачають недостатньо ефективно, фактично позбавлене практичної складової ознайомлення з оцінювальною інформацією в межах різних дисциплін. Вирішення даної проблеми бачимо в розробці й упровадженні в освітній процес бакалаврату з різних освітніх компонентів як обов'язкових, так й вибіркових, теоретичне й практичне обґрунтування процесу формування оцінювальної компетентності майбутнього вчителя фізичної культури, що дозволить чітко визначити мету й результат